

דצאת הברכה (חש"ך - כ"א)

ג' גליון זה הוא השכר של גליון דצאת-הברכה ל"ג פסוקים ד' - ה' פסוק אחד בלבד, בפסוק 19.
ב. שאלה כללית: מהו הקשר שבין פסוקים ראשונים של פרקנו (א' - ה') לבין הברכות המתחילות בפסוק ו'.

ע' דברי הספרי בגליון דצאת הברכה חש"ד
רש"י דרשב"ן " " " " חש"ד
ר' יצחק עראמת בעל 'עקדת יצחק': והם - כלל אישי האומת הזאת
הנבחרת - "תוכו לרגליו". כלומר: בעטת בט ורמסת אותם ברגליו
ועם כל זה הוא (עס' דה) יסבול וישא טדברותיו ולא יסור מאוטרנו:
"תורה צוה לנו משה!" כלומר: "או יהודי או צלוב".

ב. ויהי בישורון מלך. בהתאסף ראשי שט

- (1) רש"י ד"ה ויהי הקבה"ו.
" בישורון מלך: תמיד עול מלכותו עליהם.
לשם מה מוסיף רש"י את דבריו האחרונים, איזו אי הבנה רצה לסנוע?
(2) יחד שבטי ישראל
ספרי: כשהם עשויים אגודה אחת ולא כשהם עשויים אגודות אגודות. וכן הוא אומר
(עמוס ט') "הבונה בשמים מעלותיו ואגודותו על ארץ יסדה". ר' שמעון בן
יוחאי אומר: משל לאדם שחביא שתי ספינות וקשרם בהוגנים ובעשתות (במינוי
עובן ובלוחות עשת) ובזה עליהם פלטריום (=ארמונות). כל זמן שהספינות-
פלטריום קיימים, פרשו ספינות, אין פלטוריון קיימים. כך ישראל כשעושים רצונו
של מקום "דאגודתם על ארץ יסדה".
רש"י: ד"ה בהתאסף: בהתאסף יחד באגודה אחת ושלום ביניהם הוא מלכם ולא כשיש
מחלוקת ביניהם.
האם הרעיון הנאמר ברש"י הוא אותו הרעיון שבמשל ר' שמעון בן יוחאי או
יש הבדל ביניהם?

ב. ד': תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב
ה': ויהי בישורון מלך

ראב"ע ד"ה מלך: הוא משה, ששמעו ראשי העם התורה מפורשת מפיו, והטעם כי הוא היה כמלך,
והתאספו אליו ראשי השבטים. ויחזיק זה הפירוש, שאמר הכתוב כי התורה נתנה
לכהנים, שהם לפי דעתי "כל קדושו ביריך" ואל כל זקני ישראל, זהו "בהתאסף
ראשי עם". גם סם כתוב (דברים ל"א כ"ח) "הקהילו אלי כל ראשי שבטיכם".
ויאמר ר' יהודה הלוי ז"ל כי "המלך" רמז לתורה וכן היה מפרש (סופט' ר"ח א')
"בימים ההם אין מלך בישראל".

רשב"ן ד"ה תורה צוה לנו משה
הטעם שישא תמיד ויאמר "תורה צוה לנו משה" והיא תהיה מורשה לקהלת יעקב, כי
לדורות עולם כל בני יעקב יורשה ויחמרו אותה, כי לא תשכח מפי זרעו.
ד"ה ויהי בישורון מלך:
רמז אל השם הנזכר שהיה למלך על ישראל בהיותם יטרים ונאספו כל ראשי העם וכל
שבטי ישראל יחד, וגם זה הפסוק דבוק לפסוקים שלפניו, למעמד הר סיני (קבלת עול
תורה), והטעם, כי ישראל יאמרו תמיד התורה מצוה לנו משה תהיה ירוסה לכל קהלת
ישראל לעדי עד, לא נחליף ולא נמיר אותה לעולם, ויאמרו, שהיה ה' למלך על ישראל
בהתאסף ראשינו וזקנינו ושופטינו וכל שבטי ישראל, שכלנו יחד קבלנו מלכותו
עלינו לדור דור לאנחנו חייבים לשמור תורתו ומלכותו לעולמים.
וזו המצוה הוא הדבור אבכי והיא קבלת מלכות שמים כאשר פרשתי סם.
והנה הזכיר התורה בכלל (פסוק ד') ומלכות שמים בפרט (פסוק ה'), שכל המורה
במלכות שמים כופר בע"ז ומורה בתורה כולה.

ורמזו כי הם וראשיהם קבלו מלכות שמים מפי הגבורה וראו שהיא מלך ישראל וגואלו
והתורה קבלו ממשה שקבלו עליהם ועל זרעם להאסין בו ולעסות כל אשר יצוה מטעם
המלך כאשר אמרו (דברים ה' כ"ד) "ואת תדבר אלינו את כל אשר ידבר ה' אלוהינו
אליך ושמענו ועשינו".
וזה הפירוש ברור ונכון בכתוב הזה הוא על דרך שהזכירו בגמרא במסכת ראש-השנה
(דף ל"ב ע"ב) "מלכויות תלת (שלש) הוא דהויין: (במדבר כ"ג) ה' אלוהיו עמו
ותרועת מלך בו"; (דברים ל"ג) "ויהי בישורון מלך"; (סמות ט"ו) ה' ימלוך
לעולם ועד" ... ..

ובסדר רבה צמי אמרו (במדבר רבה ט"ו י"ד): כביכול כסאו מבוסס למעלה בןטן
 שישראל עטויין אגודה אחת, לכך באמר (עפ"ס ט' ו') "הבונה בסמים מעלותיו
 ואגודתו על ארץ יסדה" וכך: "ויחי ביטורון מלך בהתאסף ראשי עם". וגם
 זה על הדרך שפרשתי, ידרשו שהיה מלך עליהם מפני שבתאסף ויחדו כולם
 קבלו מלכותו עליהם, וכן יהיה מורטה לקהלת יעקב. והמלך הוא הקבה"ו וכן
 בהגבו לומר בהקיעתו רבי רב. (= כך נקרא מוסף של ראש-הטבה בגמרא).
 אבל יש במקצת האגדות שמפרטין אותו על משה, אומרים משה מלך, שב' "ויחי
 ביטורון מלך" ואם כן - אמר הכתוב: תורה צוה לבן משה להיותה מורטה
 לקהלת יעקב והוא היה מלך עלינו ועל כל שבטינו יחד וראוי לנו לעשות
 דבריו ומצוותיו, כי מלך גדול וחכם היה עלינו. יספר הכתוב גם בכבוד
 הסליח שהיה ראוי להאמין בו, והנכון והאמת מה שפרטנו.

והנה הזכיר כי הטם טוכן בישראל, והנה קבלו תורתו ומלכותו כל שבטיהם
 יחד עליהם ועל זרעם לדורותם, אם כן הנה ראויים לברכה.

הכתב והקבלה:

... יקטה מאד איך משה עצמו יאמר "תורה צוה לבן משה"? וכן אמר "ויחי
 ביטורון מלך" שאמר אחר זה אף הוא קטה מאד לפירוש זה (=פירוש שהמדרש
 בפסוקים ד' - ה' הוא משה), כי לדעת רבותינו בכמה מקומות הוא (=פסוק
 ה': ויהי ביטורון מלך) תווד אל משה! כדאיחא בטמרת רבה (סוף פ' ב')
 "משה זכה למלכות, כדכתיב "ויחי ביטורון מלך", .. וכן אמר במדבר רבה
 (פסוק ט"ו): אמר לו הקב"ה למשה: "מלך עשיתך!" שאמר "ויחי ביטורון
 מלך".

ואיך יאמר משה על עצמו "ויחי ביטורון מלך"?
 ולכן נראה לי כי שני פסוקים אלה (פסוקים ד' - ה') אמרו עית ישאלו אחרי
 שומעם הדברים הנעימים היוצאים מפי רועם הנאמן לספר בשבחם מהתנהגות
 אהבתו ית' עמהם ומחכבעתם לפניו לקבל עול מלכותו עליהם, בהפעלה כל העדה
 לדבר מגדול מדרגת משה, ובכנסו בעור דבריו לקרא בהתלהבות בפשותם לאמור:
 "תורה צוה לבן משה... ויהי ביטורון מלך".
 ושעם "בהתאסף ראשי עם" על ירט מתן תורה, כטבתברר לכל העדה גדול מעלת
 משה, שבו בחר ה' מכל ישראל, כי ראוי שלא היה בכוחם לסבול קבלת התורה,
 רק משה לבדו, עד שאמרו אליו כל העדה: "קרב אתה ושמע את אשר יאמר ה'
 דאת תדבר אלינו".

- 1 x (1) מי הוא "המלך" לפי דעות המפרשים הג"ל, (סדרט לקבוצות) ומה הן מעלותיהם
 וחולשותיהם של כל אחד מן הפרושים?
 (הסבר מהי הרכחת הראב"ע מדבריט ל"א ט' והוכחתו של הרמב"ן סמוסף של
 ראט הטבה).
- (2) כיצד יש ליטב את הקטי הדקדוקי לפירושו של ה' יהודה הלוי "ויחי"?
 (3) מהו היחס שבין פ' ד' לפ' ה' לפי פרושו של הרמב"ן?
 (4) הסבר את המקומות שסומנו בקו בפרושו של הרמב"ן!
 (5) לשט מה סייט הרמב"ן דבריו במטפט "והנה הזכיר כי ה' שוכן..."
 מה רצה ליישב בדבריו אלה?
 (6) גט הרמב"ן וגט הכתב והקבלה מביאים כראיה לדבריהם את דבריהם ה' כ"ד,
 מה רוצה כל אחד להוכיח בעזרתו?

שאלות וגם תשובות יש לשלוח לד"ר נחמה ליבוביץ, קרית משה ירוטלים